Lausunto
12.10.2023

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Medialiitto kiittää liikenne- ja viestintävaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto valiokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (”talousarvio”). Esitämme kunnioittavasti huomiomme talousarvioon erityisesti keskeisistä liikenne- ja viestintävaliokunnan hallinnonalaan kuuluvista asioista.

Pääviestit

- Yleisradion rahoituksen lisäysesitys on suuri ottaen huomioon muun muassa sen, että talousarvioon ei sisälly eduskunnan talvella 2023 edellyttämää mediatukea.
- Yleisradion tehtävän, rahoituksen ja riippumattoman valvonnan avaaminen parlamentaarisen työryhmän arvioinnille on erittäin tärkeää. Yleisradion yhtiöstä riippumaton valvonta ja Yleisradion tarkkarajainen, EU:n valtiontukisääntelyn mukainen sekä myös yksityisen median elinvoiman turvaava tehtävän määrittely ovat Yleisradion rahoituksen rinnalla olennaisia mediapoliittisia päätöksiä.
- Median tukeminen Suomessa on käytännössä yhden yhtiön eli valtio-omisteisen Yleisradion tukemista. Yksipuolinen yhden mediayhtiön tukeminen on maan median monipuolisuuden ja monimuotoisuuden kannalta huolestuttavaa.
- Se, että rahoitetaan enenevästi Yleisradion toimintaa ilman tasapuolista mediapolitiikkaa, on omiaan vaarantamaan riittävän alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuvan tiedonvälityksen sekä jopa edistämään uutiserämaiden syntymistä. Moniäänisen, koko maan kattavan uutismediakentän rapautuminen on riski tiedon huoltovarmuudelle ja kansakunnan henkiselle resilienssille.
- Liikenne- ja viestintävirastolle tulee varata riittävät resurssit.

Yleisradion rahoituksen kasvaessa median tuet keskittyvät yhä enemmän Yleisradiolle

Talousarvion mukaan julkisen palvelun yleisradioyhtiön Yleisradio Oy:n rahoitus kasvaa noin 20 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasosta.

Medialiitto pitää Yleisradion rahoituksen lisäämistä suurena ottaen huomioon muun muassa sen, että talousarviossa ei ole eduskunnan keväällä 2023 edellyttämää mediatukea, jonka tuli pyrkiä turvaamaan paikallislehtien asema merkittävinä tiedonvälittäjinä.

Orpon hallituksen hallitusohjelman Viestintä ja mediapolitiikka -otsikon alla todetaan muun muassa, että *Yleisradion rahoitus ja varojen käyttö avataan julkiseksi osakeyhtiölain puitteissa. Yleisradio näyttää avoimuudessa ja tehokkaassa rahankäytössä esimerkkiä*. Talousarvion kirjaukset ja Yleisradion rahoituksen kasvattaminen eivät lainkaan ohjaa Yleisradiota valmistautumaan menojen priorisointiin ja sen julkiseen perustelemiseen, mikä sillä hallitusohjelman mukaan on pian edessä.

Hallitusohjelman mukaan muun muassa Yleisradion rahoituksesta linjataan parlamentaarisesti. Hallitus perustaa parlamentaarisen työryhmän arvioimaan Yleisradion rahoitusta, suhdetta kaupalliseen mediaan ja Yle-lain muutostarpeita sekä tarkkarajaistamaan Yleisradion tehtäviä. Parlamentaarisen työryhmän muutosesitykset Yleisradion rahoitukseen ehtivät mukaan valtion vuoden 2025 talousarvioon.

Medialiitto pitää Yleisradion tehtävän, rahoituksen ja riippumattoman valvonnan avaamista arvioinnille erittäin tärkeänä.

Yleisradion yhtiöstä riippumaton valvonta ja Yleisradion tarkkarajainen, EU:n valtiontukisääntelyn mukainen sekä myös yksityisen median elinvoiman turvaava tehtävän määrittely ovat Yleisradion rahoituksen rinnalla olennaisia mediapoliittisia päätöksiä.

Talousarviossa ei ole mukana eduskunnan edellyttämää mediatukea

Medialiitto pitää valitettavana sitä, että talousarviossa ei ole yksityisten tiedotusvälineiden toimintaedellytyksiä parantavia esityksiä.

Talousarviossa ei ole mukana mainintaa eduskunnan postilain muuttamisen (HE 58/2022 vp) yhteydessä edellyttämästä mediatuesta, jolla turvattaisiin paikallislehtien asemaa merkittävinä tiedonvälittäjinä. Laista mediatuesta on yksiselitteinen kirjaus liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnössä tammikuulta 2023 (LiVM 22/2022 vp).

Medialiitto kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että median tukeminen Suomessa on käytännössä yhden mediayhtiön eli valtio-omisteisen Yleisradion tukemista. Tässä suhteessa Suomi eroaa olennaisella tavalla muiden Pohjoismaiden mediapolitiikasta, jossa huolehditaan huomattavasti tasapuolisemmin sekä julkisen palvelun yleisradioyhtiön että yksityisten uutismedioiden toimintaedellytyksistä.

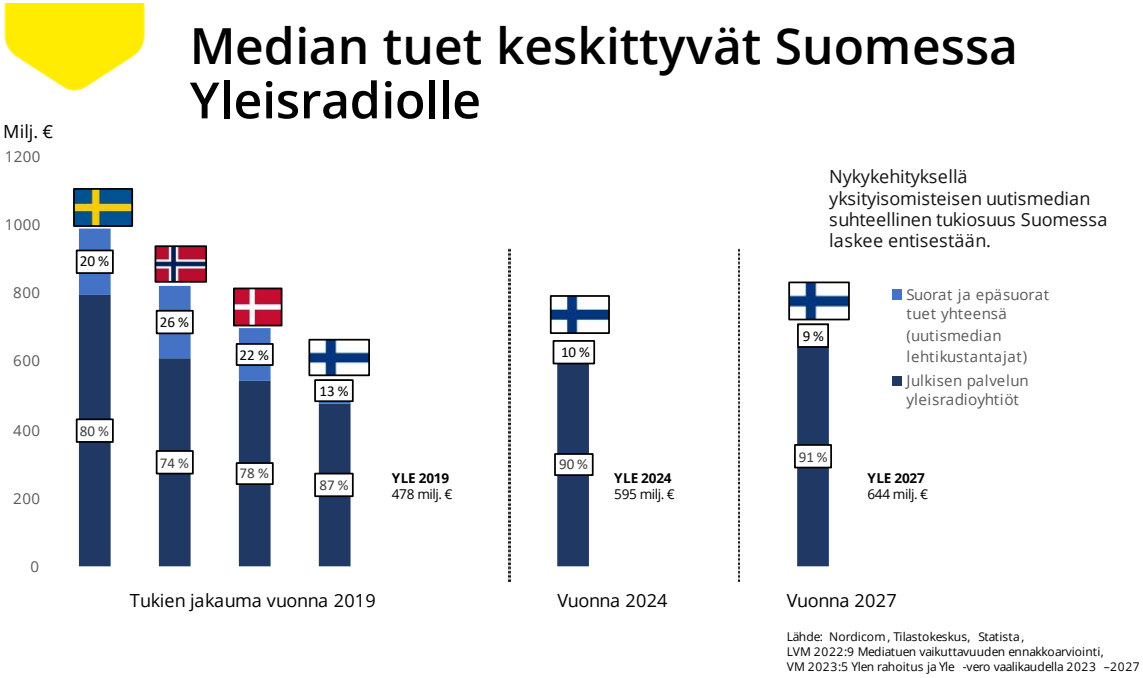

Medialiiton näkemyksen mukaan yksipuolinen yhden mediayhtiön tukeminen on maan median monipuolisuuden ja monimuotoisuuden kannalta huolestuttavaa. Yksipuolisuus on omiaan vaarantamaan riittävän alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuvan tiedonvälityksen sekä edistämään jopa uutiserämaiden syntymistä, mikäli paikallislehtiä joutuu lopettamaan toimintansa.

Yksityisten tiedotusvälineiden huomioon ottaminen mediatukea allokoitaessa turvaisi kattavaa ja monipuolista tiedonvälitystä maassamme sekä tiedon huoltovarmuutta. Nämä ovat erittäin tärkeitä näkökulmia nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

Tehokkain, yksinkertaisin ja tasapuolisin keino tukea luotettavan tiedon tuottamista on muuttaa arvonlisäverolakia EU:n arvonlisäverodirektiivin mahdollistamalla tavalla siten, että digitaalisiin ja painettuihin sanomalehtiin, aikakauslehtiin ja kirjoihin sovelletaan nykyisen 10 prosentin verokannan sijaan nollaverokantaa. Epäsuoran tuen etu on, että sen kohdistaa valtion sijasta kuluttaja, päättäessään mikä sisältö on maksamisen arvoista.

Medialiitto ehdottaa, että yksityisen tiedonvälityksen tukemisessa käytettäisiin yhtenä keinona valtion suoraa, pysyvämpää Euroopan komissiolle notifioitavaa mediatukea. Tämä pysyvämpi tukimalli tulisi valmistella mahdollisimman kattavaksi, tasapuoliseksi ja kilpailua vääristämättömäksi. Olennaista on tukea kansalaisille ja yhteiskunnalle tärkeän

mediasisällön tuottamista, mutta ei vaikuttaa siihen, millaisella yhtiörakenteella sitä kustannetaan.

Sanomalehtien jakelutukiesitys on linjassa valtioneuvoston asetuksen kanssa

Talousarviossa esitetään sanomalehtien jakelutukeen varattavaksi 15 miljoonaa euroa. Se on linjassa postilain muutoksen ja sen yhteydessä annetun Valtioneuvoston asetuksen sanomalehtijakeluun myönnettävästä väliaikaisesta valtionavustuksesta (820/2023) kanssa.

Postilain muutos kevensi yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kolmeen päivään viikossa koko maassa. Valtioneuvoston asetuksen mukaan tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Sanomalehtien jakelutuki ei ole uutismedian kustantajille myönnettävää mediatukea, vaan se maksetaan jakeluyrityksille. Käytännössä jakelutuki maksetaan Posti Jakelu Oy:lle (Posti). Posti voitti Liikenne- ja viestintäviraston kesällä järjestämän kilpailutuksen kaikilla kilpailutuksen kohteena olleista 38 avustusalueista yhtä avustusaluetta lukuun ottamatta.

Liikenne- ja viestintävirastolle tulee varata riittävät resurssit

Talousarvion mukaan liikenne- ja viestintävirasto vastaa muun muassa viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Viraston palvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Liikenne- ja viestintävirasto on media-alan keskeinen valvontaviranomainen. Erityisesti kasvaneen EU-sääntelyn (muun muassa digipalveluasetus ja datasäädös) myötä virastolle tulee uusia tehtäviä. Tämä edellyttää sitä, että valvontaviranomaisille tulee kohdentaa lisää resursseja ja osaamista uusien säädösten valvontatehtävien hoitamiseen.

Valvontaviranomaisella täytyy olla riittävästi resursseja myös EU:n valvontaviranomaisten yhteistyöhön osallistumiseen, jotta esimerkiksi digipalveluasetuksen tulkinta ei eriydy muista EU:n jäsenvaltioista ja heikennä siten suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä suhteessa verrokkimaissa toimiviin yrityksiin.

Riittävät, osaavat viranomaisresurssit lisäävät media-alan ja muun elinkeinoelämän oikeusvarmuutta sekä edistävät myös digitaalisen liiketoiminnan sekä yhteiskunnan

kehittämistä. Liikenne- ja viestintäviraston neuvonta- ja ohjaamistehtävään olisi suunnattava riittävästi osaavia resursseja. Lisäksi tulisi varmistaa, että viranomaiset tekevät tiivistä yhteistyötä huolehtiakseen yhdenmukaisista menettelyistä ja tulkintalinjauksista.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Ismo Huhtanen
lakiasiainjohtaja, Uutismedian liitto

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.

11.10.2023

Paikallislehdet kirittävät kuntapäättäjiä parempaan päätöksentekoon

Paikallislehtiä voi syystä nimittää paikallisdemokratian kulmakiviksi. Niiden toiminta kirittää kuntia tutkitusti niin veroeurojen tehokkaamman käytön kuin demokratian vireyden näkökulmasta. Suomessa on kansainvälisesti tarkasteltuna laadukas paikallislehtitarjonta, josta kannattaa pitää kiinni.

Milloin olet viimeksi perehtynyt siihen, mitä päätöksiä kotikunnassasi on tehty? Oletko käynyt seuraamassa valtuuston kokouksissa käytyjä keskusteluita? Harva voi vastata kyllä, mutta kuitenkin kunnissa päätetään meidän jokaisen arjen kannalta äärimmäisen keskeisistä asioista, kuten lähipalveluiden sijainnista tai teiden kunnostamisesta.

Paikallislehtien merkitys alueellisen demokratian vahvistamisen kannalta on keskeinen. Ne seuraavat kuntien päätöksentekoa kuntalaisten puolesta ja avaavat päätöksiin johtaneita prosesseja suurelle yleisölle. Paikallislehdet ovatkin selvästi suosituin väylä seurata oman kunnan päätöksentekoa Suomessa.

Useat tutkimustulokset vahvistavat, että lehdistön aktiivinen rooli paikallispolitiikan seuraamisessa ja siitä uutisoinnissa tuo yhteiskunnalle lukuisia positiivisia hyötyjä. Norjaa koskevasta tutkimuksesta selviää, että paikallislehtien suuremman levikin ja kuntien toiminnan korkeamman tehokkuuden välillä on olemassa positiivinen yhteys. Yhteys on vahvempi pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa puolestaan todetaan paikallislehden lopettamisella olevan selviä negatiivisia vaikutuksia paikallishallinnon taloudelle, kuten alijäämien ja menojen kasvua. Paikallislehtien työ siis kirittää päättäjiä käyttämään veroeurot tarkemmin.

Resursseista on syytä huolehtia

Paikallislehtien olemassaolo itsessään ei kuitenkaan riitä, vaan myös niiden tekemän journalismin laadulla on merkitystä. Niin ikään yhdysvaltalaisesta tutkimuksesta selviää, että henkilöstöleikkaukset paikallislehdissä johtivat Kaliforniassa uutisoinnin lisääntyneeseen reaktiivisuuteen sen sijaan, että lehdet olisivat tuoneet itse uusia teemoja esille. Tutkijat löysivät lisäksi yhteyden lehdistön resurssien leikkausten ja paikallisdemokratian vireyden välillä. Istuvat päättäjät valittiin useammin uudestaan ja heidän voittomarginaalinsa olivat suurempia alueilla, joiden lehdissä oli tehty merkittäviä leikkauksia. Tutkijat löysivät myös viitteitä

äänestysprosentin laskusta. Voikin perustellusti väittää, että paikallislehdet vahvistavat demokratiaa paikallistasolla, mutta lehdistön resurssien on oltava kunnossa.

Suomen paikallislehtiverkon kattavuudesta ja resursoinnista on syytä kantaa huolta, sillä viime vuodet eivät ole olleet helppoja lehtikustantajille. Digitaalinen mainosmyynti ei ole pystynyt korvaamaan printtitulojen vähenemistä samalla kun paperin ja jakelun hinta on kallistunut. Moniin paikallislehtiin heijastuu myös yhä käynnissä oleva rakennemuutos, kun suomalaiset jatkavat muuttoa suuriin kaupunkeihin.

Paikallislehtien elinvoiman vahvistaminen on teema, johon myös valtakunnallisen tason päättäjien on herättävä vahvemmin. Tässä ajassa, jossa eurot ovat vähissä ihan jokaisessa kunnassa, fiksun ja avoimen päätöksenteon kirittäjille on tilausta. Kattavasta paikallislehtiverkosta kannattaa pitää kiinni.